

Zee van droogte

In Wadi el Gemal maak je kennis met de twee uitersten van het Egypte: water en droogte, zee en woestijn, de koele onderwaterwereld en de verzengende hitte tussen de bergen. Je kunt hier een heerlijke strand- of duikvakantie houden maar ook dieper in de cultuur en natuur duiken. Op het eerste oog mag de woestijn er dor en eentonig uitzien, maar schijn bedriegt: er is een verrassende wereld te ontdekken

TEKST EN FOTOGRAFIE SYBYLLE KROON





Een stapel stenen op de top van de El Talayee. Rechts: Admedani werkt als gids in het nationaal park . Vorige pagina's: met de laadbak vol sprakkelhout liften deze jongens met hun vader mee door Wadi el Gemal



Als een jonge god klimt gids Ahmedani – toch zeker in de 50 – op afgetrapte sandalen de berg El Talayee op, in nationaal park Wadi el Gemal, pal aan de Rode Zee in Egypte. Toeristen rondleiden en door het woeste landschap loodsen is een van de activiteiten die bedoeïenen tegenwoordig op zich nemen, nu een nomadisch bestaan in de woestijn steeds lastiger wordt.

Afen toe kijkt Ahmedani grijnzend om en vraagt hij in zijn beste Engels of het gaat. Hoewel we al vroeg zijn opgestaan en een uur voor zonsopkomst klaarstonden in onze hike-outfit, wijst de thermometer deze vroege ochtend al dik 30 graden aan. We beklimmen de hoogste berg van de omgeving en met deze temperaturen is dat best pittig. Hoewel “berg” iets te veel eer is voor de heuvel waarvan de contouren in de ochtendschemering steeds duidelijker worden. Toch blijkt al snel dat dit niet zomaar een heuvel is. Wat van een afstand een homogene bult lijkt, is van dichtbij een organische wirwar aan kloven. ‘We lopen nu door een miljoenen jaren oud koraalrif,’ vertelt Ahmedani met glinsterende ogen. ‘Ooit was hier zee. Ooit zwommen hier vissen. Ooit groeide hier kleurrijk koraal. Maar de zee verdween en het koraal stierf af.’ Wat achterbleef, is een grillig, bergachtig kalksteenlandschap. Vermomd, dat wel. Het witte kalkgesteente is bedekt met een dun laagje bruin zand. Niet zo verwonderlijk in een woestijn. We zitten per slot van rekening in het oostelijke deel van de Sahara. Terwijl we verder door de kloven naar boven hiken, toont Ahmedani een bijzonder fossiel hier, een fraaie schelp daar. Ze zitten “gewoon” in de wanden van de kloof.

Na ongeveer een uur klimmen en klauteren komen we aan de top van de heuvel. De zon is net op en er staat een flinke bries die de zweetdruppels al snel doet verdampen. Van boven hebben we een panoramisch uitzicht over de zee en het landschap. Geen wonder dat vroegere stamhoofden van de Ababda – de bedoeïenenstam waar Ahmedani ook toe behoort – deze heuvel als uitkijkpost gebruikten om hun territorium in de gaten te houden. De enige bebouwing die we zien, is het resort waar we verblijven. In de verte ploegt een eenzame truck, beladen met enorme brokken graniet, over “snelweg” 65. De weg loopt parallel aan de kust, net als de hoogspanningsmasten die er sinds vorig jaar staan en dit deel van Egypte van stroom voorzien. Voor de rest: woestijn, bergen en leegte. Het eerste zonlicht schildert 50 tinten bruin om ons heen. ‘Kijk, daar woon ik,’ Ahmedani wijst in de verte waar we na even turen een klein nederzettinkje ontwaren. Hij is er inmiddels op zijn hurken bij gaan zitten terwijl wij uitgebreid de omgeving bestuderen. Daarna beginnen we aan de afdaling. Maar niet voordat we samen met onze gids nog een steentje hebben bijgedragen aan het verhogen van de top van deze berg.

Eenmaal beneden staat de zoon van Ahmedani ons op te wachten bij een provisorisch in elkaar gezet afdakje van palmtakken. Hij heeft kleden op de grond gelegd en een kamelenvel over de bankjes gedrapeerd. Uit zijn gemotoriseerde bakfiets haalt hij water, cola en bananen: precies wat we nodig hebben na een paar uur hiken. We gaan zitten en praten nog wat na onder de ritselende bladeren die ons beschermen tegen de zon die inmiddels hoog in de lucht hangt. ➡



De zoon van Ahmedani, in zijn niet-traditionele kleding, vervoert koelboxen met water, cola en bananen



Dromedarissen lopen vrij rond in de wadi, maar wild zijn ze niet. Onder: in het nationaal park ligt Sikait, een antieke Romeinse nederzetting

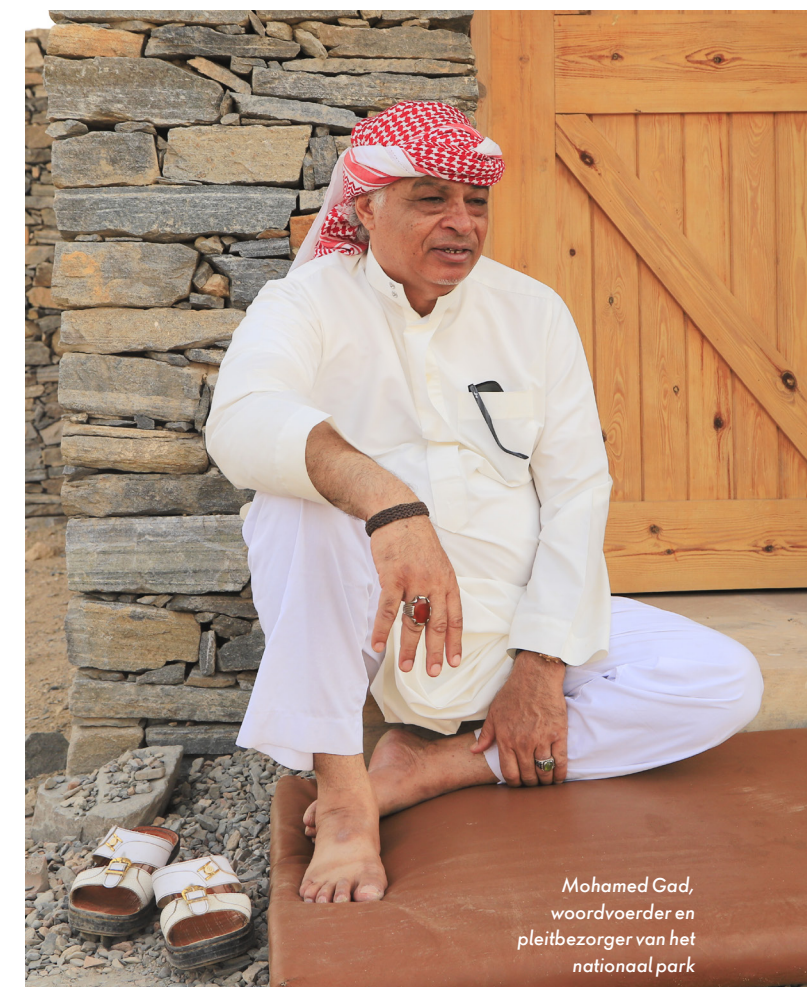


FOTOTEGENOVER: BOVEN: GIANNI BODONI

‘De wereld verandert, maar bedoeïenen blijven bestaan’

Of Ahmedani ook kamelen heeft, we zijn per slot van rekening in de wadi (vallei) van de kamelen, toch? Jazeker: eentje. Nou ja, het is geen kameel, maar een dromedaris, maar dat terzijde. Alles noemen ze hier camel, ook dromedarissen. Nationaal Park Wadi el Gemal is vertaald de ‘Vallei van de Kamelen’, maar die tweebultige dieren gaan we hier echt niet tegenkomen. Als we al iets zien, dan zijn het dromedarissen. En natuúrlijk mogen we dromedaris Biscuit van Ahmedani komen bekijken. De pick-up doet zijn naam eer aan: Ahmedani pikt ons even later op in zijn Nissan, we klauteren achter in de laadbak en een kwartier later zijn we in het bedoeïenendorpje waar hij met zijn gezin woont. Dromedaris Biscuit en hond Cappuccino wachten ons nieuwsgierig op. Na een wandeling door het dorpje en een fotoshoot met de vierpotige modellen stappen we weer achter in de laadbak van de Nissan. Het is nog niet eens negen uur in de ochtend maar de indrukken zijn nu al om in te lijsten.

Ahmedani en zijn gezin leven, net als 300 andere bedoeïenengezinnen, in Nationaal Park Wadi el Gemal. Deze vallei is het oorspronkelijke leefgebied van de Ababda. Bedoeïenen zijn een volk van woestijnnomaden die in Noord-Afrika en het Midden-Oosten leven, maar hun nomadisch bestaan wordt bedreigd door klimaatverandering. In de woestijn is het sowieso al droog, maar het wordt steeds droger, er valt steeds minder regen. En ‘s nachts is het kouder, vertelt voormalig parkmanager Mohamed Gad ‘s middags bij de officiële ingang van het Nationaal Park Wadi el Gemal. Die ingang bestaat uit niet meer dan een bord langs de kant van de weg, twee rieten parasols en een stenen bouwwerk. ‘Omdat het droger en kouder in de woestijn wordt, leven meer en meer bedoeïenen niet meer midden in de woestijn.’ Mohamed was manager van het Nationaal Park, nu met pensioen, maar nog steeds hoog gewaardeerd. Hij treedt op als woordvoerder en pleitbezorger van ‘zijn’ park én de Ababda. Daarnaast is Mohamed actief als vogelbeschermmer in een windmolenpark. Egypte ligt namelijk op belangrijke vogeltrekroutes van zo’n 40 vogelsoorten, waaronder ooievaars. Door die trekbewegingen goed in de gaten te houden, kunnen de windmolens tijdig worden stopgezet en grote ongelukken voorkomen. Zelfs Mohamed geen Ababda, maar van een ander bedoeïenenvolk met roots in Saoedi-Arabië. Dat is onder meer te zien aan de witte djellaba die hij draagt, die is net even anders dan die van de Ababda. Ook al is hij getrouwd met een Ababda-vrouw, hij blijft de kleding van zijn volk dragen. ‘Tradities zijn nog steeds sterk aanwezig,’ vertelt Mohamed. ‘Ook al verandert de wereld, bedoeïenen bestaan al duizend jaar en we zullen ook nog zeker duizend jaar voortbestaan.’ Maar ze gaan wel met de tijd mee. ‘Internet is bij ons net zo gewoon als elders. We whatsappen en instagrammen net zo goed. En we kijken graag voetbal op tv.’ ➡



Mohamed Gad, woordvoerder en pleitbezorger van het nationaal park

WADI EL GEMAL

Nationaal Park Wadi el Gemal ligt aan de Rode Zee in Egypte, 45 kilometer ten zuiden van Marsa Alam. Het park bestaat uit zee (zo’n 2.000 km²) en land (bijna 5.000 km²), met een kustlijn van ongeveer 120 kilometer. Ook een aantal eilandjes voor de kust behoort tot het park, waar je alleen toegang hebt met ticket en gids. De wadi (Arabisch voor vallei) ligt in de delta van een oude rivier die 15.000 jaar geleden vanuit de bergen in de Rode Zee uitmondde. De delta was vruchtbaar en groen en stond bekend om zijn smaragd. Zelfs Cleopatra en farao’s droegen juwelen van smaragd uit deze vallei. Door het gebied liep ooit een belangrijke handelsroute, met de antieke zeehaven Berenike aan de Rode Zee – ten zuiden van de wadi – als belangrijke doorvoerhaven. Hoewel de rivier en haar zijtakken al eeuwen geleden opdroogden, is het nog steeds een gebied waar 140 soorten planten en struiken, 45 vogelsoorten, 25 reptielsoorten en 24 soorten zoogdieren leven. Tel daarbij op de unieke koraalriffen in zee, de mangrovebossen en de zeebewoners – meer dan 100 verschillende vissen, zeekoeien, haaien, dolfinen en zeeschildpadden – en je begrijpt waarom deze kwetsbare en biodiverse regio in 2003 tot Nationaal Park is uitgeroepen. In het park wonen zo’n 300 Ababda-gezinnen. Een samenwerkingsverband tussen deze bedoeïenen, het naastgelegen Gorgonia Beach Resort, het Nationaal Park, overheden, private sector en lokale ngo’s stimuleert duurzaam en verantwoord toerisme in Wadi el Gemal. national-parks.org/egypt/wadi-el-gemal

Het onderkomen van
een bedoeïenengezin



Wat niet zo snel zal veranderen, is het nomaden-DNA. Kijk naar Ahmedani. Hij woont net als zijn dorpsgenoten met zijn gezin in een schamel hutje van bij elkaar gesprokkelde stukken hout. In hetzelfde dorp staan nieuwe, stenen huizen. Leeg. Niemand wil er wonen. ‘Het zwerversinstinct zit nu eenmaal in een bedoeïen,’ verklaart Mohamed de leegstand. Je kunt een bedoeïen dus wel uit de woestijn halen, maar de woestijn niet uit een bedoeïen. ‘Ze willen niet wonen in een vast huis, maar in een omgeving. Een stenen huis is iets vasts, iets definitiefs. De ruimte eromheen is ook kleiner. Liever hebben ze een eenvoudig hutje met veel ruimte rondom zodat ze bij wijze van spreken zo hun spullen kunnen pakken om verder te trekken. Misschien niet meer naar het midden van de woestijn, meer naar de kust, waar de temperatuur ’s nachts minder daalt en de kans op regen iets groter is.’

Dat diverse Ababda die in Wadi el Gemal leven in de toeristische sector werken, heeft ook te maken met hun inborst, vertelt Mohamed. ‘Zoals je gemerkt hebt, zijn Ababda op mensen gericht. Dat hebben niet alle bedoeïenenvolkeren. Ababda zijn sociaal, gastvrij en trots op

hun leefwijze en leefomgeving. En dat laten ze graag aan bezoekers zien. Deze mensen zijn dan ook een aanwinst in het nationaal park, als gids of chauffeur bijvoorbeeld.’ Bij de ingang van het park staan twee pick-ups klaar. Mohamed neemt plaats in de ene, Ahmedani in de andere. We hobbelen een half uur door de woestijn achterin de pick-ups naar het Ababda Museum, een klein, stenen gebouw met vierkante ramen. Dit museumpje (*Beyt el Ababda*) is met steun van onder meer de Nederlandse ambassade tot stand gekomen. Ahmedani is naast gids ook beheerder van het Ababda Museum en staat te stralen van trots als we rondgeleid worden. Alles wat je wilt weten over de Ababda is hier te vinden. Aan de muur hangen informatiepanelen over de historie en leefstijl van de Ababda en er zijn gebruiksvoorwerpen en kleding uitgestald. Je ziet hoe ze wonen, wat ze eten en drinken, hoe ze zich kleden, over hun gewoontes en tradities. Hoewel het museum maar klein is en uit één ruimte bestaat, krijg je toch een goed beeld van deze stam. Maar de beste manier om bedoeïenen te leren kennen is toch echt het samenzijn met deze mensen zelf. Met een kopje koffie bijvoorbeeld.

‘Ze willen niet wonen in een huis, maar in een omgeving. Een stenen huis is iets definitiefs’



Het koffieritueel. De
touwjes in de tuit
fungeren als filter.
Boven: Koffie wordt op
traditionele wijze gezet,
boven een vuurtje

FOTOKOPIESCHENKEN: GIANNI BODONI

Koffie drinken bij de bedoeïenen is niet zomaar ‘snel een bakkie doen’, ontdekken we als we de volgende dag Qulaan, een klein bedoeïenendorpje aan de kust, bezoeken. Daar wordt de tijd voor genomen. In een grote tent, voorzien van kleurrijke doeken langs de wanden en over de banken, maken we het koffieritueel van dichtbij mee. Het is een heuse traditie en ceremonie: de *al-jabanah*. Daar komt geen Nespresso of Senseo aan te pas. Voor de bedoeïenen is het zetten en drinken van koffie een sociaal gebeuren en ze nemen er dan ook ruim de tijd voor. *Slow coffee*. Tijd om bij te praten en de laatste nieuwtjes uit te wisselen. Zijn er gasten? Ook dan is het koffietijd, want het is een teken van gastvrijheid. Tussen de gesprekken door branden ze groene koffiebonen, vijzelen ze de gebrande bonen samen met gember, laten ze de koffie in een bol potje met smalle nek (de *jabanah*) boven een vuurtje van gesprokkeld acaciahout pruttelen en schenken de koffie met een schep suiker in piepkleine kopjes. Zo vers heb ik de koffie nog nooit gedronken. De smaak is zoet en kruidig met een duidelijke koffietoon. Als een tweede bakje wordt aangeboden, krijgen we advies van Mohamed. ‘Dan moet je daarna ook nog een derde nemen. De traditie zegt ook dat je alleen een oneven aantal drinkt.’ Het is dat we nog meer op het programma hebben staan, anders waren we zeker nog een uurtje gebleven om het ritueel nogmaals te zien. Hadden wij maar wat meer bedoeïenentijd...



SYBYLLE KROON was op uitnodiging van Gorgonia Beach Resort in Egypte. Daar lurkte ze voor het eerst aan een shisha, tot vermaak van haar reisgenoten.

MAKE IT HAPPEN

Egypte

HOE ER TE KOMEN

TUI vliegt rechtstreeks van Amsterdam naar het vliegveld van Marsa Alam (vanaf €600; tui.com). Met onder andere easyJet vlieg je er met een tussenstop maar voordeliger naartoe (vanaf €290; skyscanner.com). Het vliegveld bevindt zich op zo'n anderhalf uur rijden van het nationaal park.

VERVOER TER PLAATSE

Het is niet aan te raden om op eigen gelegenheid het nationaal park te bezoeken. Er is geen bewegwijzering en de kans om te verdwalen is groot. Omdat er geen bereik is, kun je geen alarm slaan, mocht dat nodig zijn. Een auto huren is moeilijk en openbaar vervoer is er nauwelijks. Mocht je toch op eigen gelegenheid willen gaan, huur dan in elk geval een solide 4x4, want wegen zijn er niet in de woestijn. Hou er rekening mee dat je onderweg naar de woestijn diverse controleposten tegenkomt. De agenten

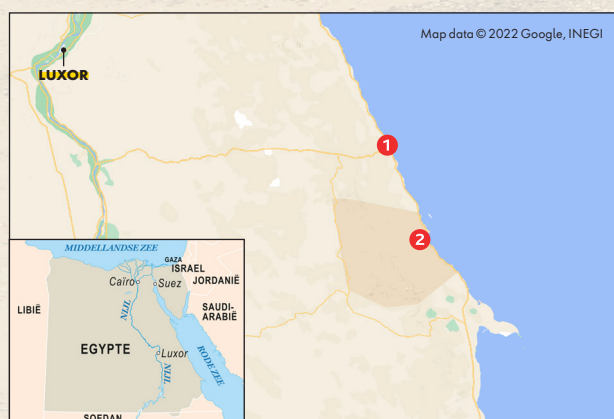
spreken alleen Arabisch. Makkelijker is om dagtrips vanuit je hotel of resort te regelen; zij bieden vaak excursies, e-biketochten en jeepsafari's aan. Gidsen, begeleiders en chauffeurs zijn vaak Ababda, zij kennen de woestijn als geen ander (en spreken Arabisch en Engels). Minder spannend, maar het avontuur is er echt niet minder om.

VISUM

Om Egypte te bezoeken heb je een visum nodig. Dit kost 25 Amerikaanse dollars en is te koop bij de bank in de aankomsthal op het vliegveld in Marsa Alam. Andere aanbieders zijn vaak duurder.

MEER INFORMATIE

In de Lonely Planet-gids Egypt is van alles te lezen over de Rode Zee-kust en Nationaal Park Wadi el Gemal (€20,18; shop.lonelyplanet.com).



LEGENDA

1 Marsa Alam 2 Nationaal Park Wadi el Gemal

MEENEMEN VERBODEN

Langs de kust, op de eilanden, in de woestijn en in de bergen van Wadi el Gemal liggen de fossielen, stukken koraal en de prachtigste schelpen letterlijk voor het oprapen. Oprapen mag, meenemen niet. Op de luchthaven in Egypte worden jij en je bagage streng gecontroleerd. Word je toch betrapt, dan krijg je een boete en een aantekening in je paspoort. Ook moet je aangeven waar je de schelp of het fossiel/koraal meegenomen hebt. De autoriteiten zorgen er dan voor dat het object weer teruggaat naar de plek waar het vandaan komt. Stenen meenemen is vooralsnog geen probleem.

IN DE OMGEVING

◆ Eiland Wadi el Gemal

Dit onbewoonde eiland voor de kust van de Wadi el Gemal maakt deel uit van het nationaal park en is beschermd natuurgebied. Tussen de mangrovebossen en lage duinen leven talloze vogel- en krabsoorten, en de groene zeeschildpad legt hier haar eieren. Je kunt alleen met een gids van het nationaal park naar dit eiland toe, een trip is te boeken via Gorgonia Beach Resort. Tijdens de boottocht wordt een paar keer gestopt om te kunnen snorkelen tussen de koraalriffen. Gids Islam El Sadek is mariem bioloog en weet alles van de flora en fauna op en rond dit eiland.

◆ Sikait

Midden in de woestijn, tussen twee bergruggen, ligt de antieke Romeinse nederzetting Senskis, nu Sikait genoemd. Hier werd vroeger smaragd gewonnen. Restanten van huizen en twee tempels zijn overgebleven. Sikait is twee tot drie uur rijden vanaf de hoofdweg en te bezoeken tijdens een jeepsafari. Je komt dan door een afwisselend woestijnlandschap, met oude koraalriffen, bergen van basalt en laagvlaktes met acacia's en 'tandenborstelbomen'. Met takjes van deze arak (*salvadora persica*), poetsen bedoeïenen hun tanden.

◆ Qulaan

Een klein bedoeïenendorpje, idyllisch gelegen in een baai omzoomd met mangroves en miljoenen jaar oude koraalriffen. De Ababda die hier leven verzorgen eenvoudige maaltijden en de traditionele koffiecereemonie al-jabanah. In de baai vind je een natuurlijk zwembad waar het heerlijk afkoelen is.



VERBLIJF

Gorgonia Beach Resort bevindt zich pal aan de Rode Zee en op steenworp afstand van Nationaal Park Wadi el Gemal. Het is een Green Star Hotel, het duurzaamheids-keurmerk voor hotels in Egypte. Het all-inclusive resort is met 350 kamers niet heel groot, maar ruim opgezet met veel groen, een lang zandstrand, diverse bars, restaurants en winkeltjes, en een groot zwembad. Het ligt in een gebied waar (nog) geen massatoerisme is. Een groot koraalrif ligt pal voor de kust van het resort, waar je vanaf het strand of de pier van het resort kunt snorkelen en/of duiken. Vanuit Gorgonia,

vernoemd naar een rood koraal dat in de Rode Zee te vinden is, worden excursies aangeboden naar diverse locaties in het nationaal park: van jeepsafari's, e-biken en hiken door de woestijn tot snorkelen of duiken bij een van de eilanden voor de kust. Leden van de Ababda begeleiden veelal de excursies en activiteiten. Opvallend: Om langer van daglicht te kunnen profiteren – de zon gaat rond 18.00-18.30 uur onder – hanteert Gorgonia zijn eigen tijd ten opzichte van de Egyptische en de Nederlandse: de klok wordt een uur vooruit gezet. Vanaf €120; gorgoniabeach.com